

ОСАМДЕСЕТ ГОДИНА ОД УСПОСТАВЉАЊА ДИПЛОМАТСКИХ ОДНОСА ИЗМЕЂУ БЕОГРАДА И ОТАВЕ

Приредила Весна Недић
Извор: Архив Југославије

БЕОГРАД И ОТАВА

Канада као британски доминион и Краљевина Србија биле су земље савезнице у Првом светском рату и учеснице Конференције мира у Паризу 1919. године (тада је Србија већ била у саставу новостворене државе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца). Биле су међу 32 државе које су основале Друштво народа крајем априла 1919, управо у време одржавања мировне конференције у Паризу. Канада је признала, после потписивања мировних уговора, Краљевину СХС, која се у Паризу борила за међународно признање. Успостављање конзуларних, а нешто касније и дипломатских односа између две земље, диктирала су одређена питања и околности. Бројни исељеници су дошли у Канаду током 19. и почетком 20. века са јужнословенских простора који су ушли у састав новостворене државе. Они нису имали одговарајућу заштиту земље из које су дошли, као ни они који су тек стизали на канадско тло. Стога су поједини од њих апеловали на државне институције тражећи да се отворе конзуларна представништва. За све време између два светска рата, Канада у Краљевини Југославији није имала своје конзуларно представништво.

После почетка Другог светског рата и напада сила Осовине на Југославију априла 1941, њене окупације и комадања, значај Канаде, као чланице британског Комонвелта и савезничке државе, за Владу Краљевине Југославије још више је порастао. То се манифестовало и кроз одлуку Владе да у Канаду пошаље мисију коју су чинили одређени министри, да се формира југословенска војна мисија ради прикупљања добровољаца, посебно



Краљ Петар II, приликом посете Отави 10. јула 1942. године, када су га примили генерални гувернер Канаде Александер Кембриџ и канадски премијер Мекензи Кинг

кроз намеру да се са Канадом успоставе пуни дипломатски односи. Међу иницијативама у том правцу била је и она коју је изнео посланик Краљевине Југославије у САД Константин Фотић. Он је у другој половини маја 1941. сугерисао Влади, која је била напустила земљу и расправљала око свог даљег седиште, да би било неопходно да се што пре размотри потреба отварања Посланства Краљевине Југославије у Канади.

Министар иностраних послова у Влади КЈ др Момчило Нинчић свој предлог да се отвори Посланство КЈ са седиштем у Отави образлагао је речима да „садашње изузетне прилике намећу потребу да се у Канади сконцентрише један део државног сервиса - управно политичког и војног Краљевине Југославије и с обзиром на важност Канаде у данашњим приликама и њен све већи утицај на развој међународних догађаја.“ Министров предлог је усвојен на седници Министарског савета од 23.

маја 1941, на основу којег је краљ Петар II Карађорђевић потписао Указ од 30. маја 1941. којим се отвара Посланство Краљевине Југославије са седиштем у Отави. Дана 9. фебруара 1942, краљ Петар II Карађорђевић донео је указ којим се Изидор Цанкар поставља за опуномоћеног и изванредног посланика КЈ у Отави. Први посланик Краљевине Југославије у Канади И. Цанкар известио је министра иностраних послова М. Нинчића 9. маја 1942. да је ступио на дужност и да се тог дана сreo са Вилијамом Макензи Кингом (*William Mackenzie King*), председником канадске владе и Норманом Робертсоном, државним подсекретаром за спољне послове, као заступницима генералног гувернера и високог комесара. Неколико дана касније, 16. маја 1942, Цанкар је предао акредитиве генералном гувернеру Канаде грофу од Етлона Александру Кембриџу (*Alexander Cambridge, Earl of Athlone*), представнику краљевске круне.

Нешто касније, током новембра исте године, канадска влада именовала је свог првог посланика Џорџа Филијаса Ванијеа (*Georges-Phileas Vanier*), који је акредитиве предао краљу Петру II, 10. јануара 1943. у Лондону.

ПРЕКРЕТНИЦЕ

- Успостављање дипломатских односа са Канадом 1941. године због значаја савезништва и подршке Канаде у Првом светском рату.
- 2. јула 1951. године југословенска мисија у Отави и канадска мисија у Београду подигнуте на ранг амбасада.
- Сукоби 90-их на простору бивше Југославије и уведене санкције утицали су на Канаду да повуче амбасадора 1992. Ипак, упркос америчким притисцима, Канада је једина од западних земаља затражила (и добила) агреман 1993. за амбасадора у Београду (са седиштем у Бечу).

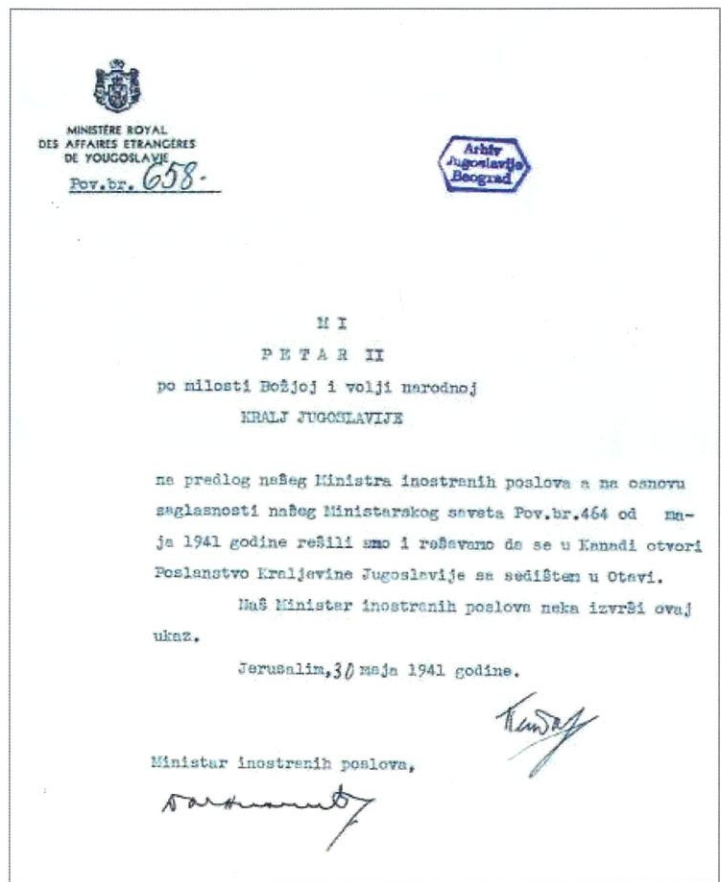
Дипломатским односима, али и политичким, економским и другим посебно су допринели сусрети високих државних личности. Једна од таквих је, без сумње, посета краља Петра II Карађорђевића Канади, почетком јула 1942. У Отави је имао сусрете и разговоре са генералним гувернером Канаде Александером Кембриџем, грофом од Етлона и канадским премијером Мекензијем Кингом.

Од послератних сусрета најзначајнија је посета председника СФРЈ Јосипа Броза Тита Канади почетком новембра 1971. када је водио разговоре са председником владе Пјером Елиотом Трудоом (*Pierre Elliott Trudeau*), чији је син данас премијер Канаде. До сусрета председника Тита и премијера Трудоа дошло је 1975. у Хелсинкију током одржавања Конференције о европској безбедности и сарадњи.

Осим сусрета дипломата, било је посета министара других ресора - финансија, културе, пољопривреде, трговине, као и других високих државних и партијских званичника, сусрета парламентарних делегација Канаде и Југославије, а од 2006. Републике Србије. О односима две државе на одређен начин сведочи тридесетак међудржавних билатералних уговора. Последњи потписани јесу



Председник СФРЈ Јосип Броз Тито и председник канадске владе Пјер Елиот Трудо, Отава, 4. новембар 1971. године



Указ од 30. маја 1941. којим се отвара Посланство Краљевине Југославије са седиштем у Отави

Споразум о подстицању и заштити улагања између Републике Србије и Канаде и Споразум између Владе Републике Србије и Владе Канаде о ваздушном саобраћају који је потписан 2018. Сви споразуми су на снази. Очекујемо да националне авио-компаније са обе стране искористе могућност успостављања директног лета између две државе.

Односи Београда и Отаве, током 20. века, били су квалификовани као савезнички у рату, након рата „без нарочитих проблема“, али су, у ствари, били доста неразвијени и тек су у скорије време постали садржајнији и срдачнији. Ово је резултат повећаних могућности, потреба и интереса обеју земаља, као и резултат нових момената у развоју међународне ситуације. Србија настоји да јача све облике билатералне сарадње са Канадом имајући у виду њен међународни утицај, економски потенцијал и бројност српске дијаспоре у Канади, упркос томе што постоји отворено неслагање око статуса Косова и Метохије.

Значајан прилив канадских инвестиција у српску привреду (готово милијарду долара у последњих десетак година) условљава извесно јачање политичке заинтересованости Канаде за Републику Србију. Канада подржава евроинтеграције Републике Србије, а почетак преговора са ЕУ за Канаду представља гаранцију и подстицај за унапређење односа и Србију посматра као кључног регионалног актера (стуб стабилности у поређењу са земљама региона). Велики значај придају владавини права и сматрају да имплементација реформских процеса доприноси унапређењу укупног животног стандарда и, у том смислу, спремни су да буду партнер у било ком сегменту тог процеса.



Председник Владе Србије Александар Вучић и министар спољних послова Канаде Џон Берд, Београд, 1. септембар 2014. године

Политички дијалог две државе на високом нивоу је обновљен 2014. године, након више од деценије стагнације. Први потпредседник владе и министар спољних послова Ивица Дачић посетио је Канаду новембра 2016. (прва посета српског министра спољних послова након 14 година), а канадски МИП Џ. Бирд био је у Београду 2015. године.

ЕКОНОМСКА САРАДЊА

Упркос чињеници да је канадска привреда генерално недовољно обавештена о актуелним могућностима Србије и региона и показује слаб интерес и за наш регион и за Србију, у протеклом периоду дошло је до интензивирања економске сарадње две земље. Иако је ниво међусобне робне размене још увек незадовољавајући, дошло је до прилива нових инвестиција. У Србији активно послује више од 50 канадских компанија у распону од малих, средњих па до веома великих. Најзначајније су: *SNC Lavalin, Bombardier, Euclid Hitachi, Ivanhoe Mining, Erin Ventures, McCain, Rand Edgar Corp, National Forming Systems, Reservoir Capital, Trudeau International Live-stock Sales, Semex Alliance, International Genetics, Alta Genetics, Loonland Worldwide Distributors*.

Сектори од примарног интереса за канадске компаније су рударство, инфраструктура, енергетика (посебно хидро-енергетски сектор), пољопривредно-прехранбени сектор, индустрија, наменска индустрија. Спољнотрговинску размену две земље карактерише неуједначеност уз константан трговински дефицит на српској страни. Размена се креће у просеку око 60 милиона долара годишње, што је скромна цифра, али увек постоје могућности за повећање, као и измену структуре извоза и увоза. У протеклих неколико година повећан је интерес канадских компанија за улагања у привреду Србије. Канадске компаније су најзначајнији инвеститори у области рударства у Србији (највише је уложено у истраживање, развој и експлоатацију налазишта бакра, злата и других обојених метала у РТБ Бор и источној Србији). Такође, током последњих неколико година канадски инвеститори су улагали у сектор пољопривреде (сточарства), енергетике, а у најави су и нове инвестиције. Жеља нам је да се канадске инвестиције укључе у пројекте заштите животне средине, као и „зелену економију“.



Први заменик премијера и министар спољних послова Републике Србије Ивица Дачић и министар спољних послова Канаде Стефан Дион, приликом министарског састанка Организације за европску безбедност и сарадњу у Београду 3. и 4. децембар 2015. године

ПЕРСПЕКТИВЕ БУДУЋЕ САРАДЊЕ

У циљу повећања нашег извоза у Канаду и смањења трговинског дефицита, постоје могућности за пласман лекова, делова за моторна возила, одеће, обуће, намештаја и делова, мерних контролних инструмената, грађевинског материјала, производа од простих метала, алкохолних пића, прехранбених производа, кондиторских производа. Такође, простор за унапређење инвестиционе сарадње постоји у сектору ауто-индустрије (производња ауто-делова), електронској индустрији, прехранбеној и аграру, енергетици и рударству.

Канадско-српска пословна асоцијације (*CANSEE*) у Београду основана је у Привредној комори Србије септембра 2014. Њени приоритети у раду су унапређење економских односа две земље и подршка сарадњи српских и канадских фирми, посебно у области енергетике, прехранбене, фармацеутске индустрије и других привредних грана. Канадско-српска асоцијација пружа подршку унапређењу пословног амбијента, размени позитивног искуства пословања компанија и охрабривању инвеститора.

Постоји значајан број мера/подстицаја које српска страна омогућава страним инвеститорима, па и канадским (царинске и пореске олакшице, финансијски подстицаји за отварање нових радних места, пословање у оквиру слободних царинских зона, низ споразума о слободној трговини који могу бити од користи канадским послодавцима, итд).

Амбасада настоји да настави и ојача парламентарну дипломатију кроз рад парламентарне групе пријатељства са Србијом (у канадском парламенту), кроз сусрете са канадским званичницима, организацију билатералних посета високих званичника обе земље, кроз представљање успеха Републике Србије у економској обнови у условима пандемије и у процесу вакцинације против болести изазване болешћу ковид-19.

САН се захваљује Амбасади Републике Србије у Канади на помоћи око припреме ове репортаже. ✨